

Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ
30 Μαΐου 2021

Ομάδα Εμπειρογνομόνων του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων (ODIHR)
Τελική Έκθεση

Βαρσοβία
15 Δεκεμβρίου 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I. ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	1
II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
III. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	3
IV. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	4
V. ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	5
VI. ΕΓΓΡΑΦΗ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ.....	6
VII. ΕΓΓΡΑΦΗ ΕΚΛΟΓΕΩΝ	7
VIII. ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ	8
IX. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ	9
A. ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	9
B. ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ.....	11
Γ. ΕΠΟΠΤΕΙΑ	12
X. ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ (μμε).....	13
A. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΜΜΕ	13
B. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	13
XI. ΚΑΛΥΨΗ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ	14
XII. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	15

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ
30 Μαΐου 2021

Τελική Έκθεση της Αποστολής Αξιολόγησης Εκλογών του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR)¹

I. ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Μετά από πρόσκληση της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Κυπριακής Δημοκρατίας στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (ODIHR) απέστειλε Ομάδα Εμπειρογνομόνων (ΟΕ) για τις βουλευτικές εκλογές της 30^{ης} Μαΐου. Η ΟΕ του ODIHR εστίασε την αξιολόγησή της στην εγγραφή των εκλογέων, το πλαίσιο χρηματοδότησης της προεκλογικής εκστρατείας και την κάλυψη των εκλογών από τα ΜΜΕ.

Η νομοθεσία παρέχει ένα επαρκές πλαίσιο για τη διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογών· είναι, ωστόσο, είναι υπερβολικά περίπλοκη και ενίοτε παρωχημένη. Με τις πιο πρόσφατες τροποποιήσεις καταργήθηκαν οι διατάξεις υποχρεωτικής ψήφου, παρατάθηκε η περίοδος υποβολής εκθέσεων δαπανών σε δύο μήνες, και ρυθμίστηκε η διαδικασία πλήρωσης κενωθείσων κοιβουλευτικών εδρών. Προηγούμενες συστάσεις του ODIHR δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί, συμπεριλαμβανομένων αυτών που σχετίζονται με την ανάγκη συνολικής επανεξέτασης και εναρμόνισης της νομοθεσίας.

Η εκλογική διοίκηση απαρτίζεται από δημοσίους υπαλλήλους. Όλοι οι συνομιλητές της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του ODIHR εξέφρασαν εμπιστοσύνη στον επαγγελματισμό, την αμεροληψία, και την ικανότητα της εκλογικής διοίκησης για αποτελεσματική διενέργεια των εκλογών. Η εκλογική διοίκηση εξόπλισε ορισμένα εκλογικά τμήματα με ειδικά εκλογικά διαχωριστικά που επέτρεπαν σε άτομα με κινητικές αναπηρίες να ψηφίσουν αυτόνομα. Ο εκλογικός νόμος δεν προβλέπει παρατήρηση των εκλογών από εγχώριους και διεθνείς παρατηρητές.

Η εγγραφή εκλογέων είναι ενεργή και υποχρεωτική. Πολίτες που έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος τα ηλικίας τους την ημέρα των εκλογών και που διαμένουν στην Κύπρο για περίοδο έξι μηνών μπορούν να ψηφίσουν. Παρόλο που οι εκλογικοί κατάλογοι είναι συνδεδεμένοι με το αρχείο πληθυσμού, οι αρχές απαιτούν από τους ψηφοφόρους να αποδεικνύουν τον πραγματικό τόπο κατοικίας τους και αιτιολογούν τη διατήρηση της ενεργητικής εγγραφής λόγω νομοθετικών απαιτήσεων. Οι περισσότεροι συνομιλητές της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του ODIHR δεν εξέφρασαν ανησυχίες για την ακρίβεια των εκλογικών καταλόγων, ωστόσο, οι προϋποθέσεις για ενεργητική εγγραφή, όπως η προσκόμιση αποδεικτικού κατοικίας είναι επαχθής και ενδεχομένως αποτρεπτική για την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος για ορισμένους ψηφοφόρους. Ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων ήταν 557.836.

Οι γυναίκες σε γενικές γραμμές υποεκπροσωπούνται στον πολιτικό βίο, με συμμετοχή 25 τοις εκατό στην κυβέρνηση και 14,3 τοις εκατό στη Βουλή. Οι γυναίκες αντιπροσώπευαν το 24,3 τοις εκατό των υποψηφίων. Τα περισσότερα κόμματα δεν έχουν δεσμευτικές εσωτερικές πολιτικές για την προώθηση των γυναικών. Σε μια προσπάθεια να αυξηθεί η προβολή των γυναικών, ορισμένοι ιδιωτικοί ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί προσπάθησαν να κατανεύμουν πιο εμφανή κάλυψη σε γυναίκες υποψηφίους.

Η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και της προεκλογικής εκστρατείας διέπονται κυρίως από τον εκλογικό νόμο και τον Περί Πολιτικών Κομμάτων Νόμο του 2012. Ενώ οι τελευταίες τροποποιήσεις του πλαισίου χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και της προεκλογικής

¹ Η έκδοση στην αγγλική γλώσσα της παρούσας έκθεσης αποτελεί το μόνο επίσημο έγγραφο. Διατίθεται ανεπίσημη μετάφραση στην ελληνική γλώσσα.

εκστρατείας ενίσχυσαν τη διαφάνειά του, οι κανονισμοί δεν είναι επαρκώς λεπτομερείς και εμπεριέχουν νομικά κενά. Η Ελεγκτική Υπηρεσία, υπεύθυνη για την εποπτεία της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και της προεκλογικής εκστρατείας, διαθέτει δώδεκα μήνες για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων που υποβάλλονται από τα πολιτικά κόμματα ενώ δεν υφίσταται προθεσμία για την επαλήθευση των εκθέσεων μεμονομένων υποψηφίων. Οι προεκλογικές δαπάνες δημοσιοποιούνται πολύ καιρό μετά τις εκλογές, υπονομεύοντας τη διαφάνεια της εκλογικής διαδικασίας και τη δυνατότητα δημοσίου ελέγχου, σε αντίθεση με τα διεθνή πρότυπα και την ορθή πρακτική.

Η ελευθερία της έκφρασης κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα και σε γενικές γραμμές τηρήθηκε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας. Το τοπίο των ΜΜΕ είναι ποικίλο, ωστόσο η περιορισμένη αγορά διαφήμισης που έχει ως αποτέλεσμα στην εξάρτηση των ΜΜΕ από τα «πολιτικά και εταιρικά συμφέροντα των ιδιοκτητών, οι απολύσεις δημοσιογράφων ως επί το πλείστον λόγω της πανδημίας COVID-19 και η εξάρτηση των ΜΜΕ από διάφορες κρατικές επιδοτήσεις συμβάλλει στην αυτολογοκρισία και αποθαρρύνει την ερευνητική δημοσιογραφία. Οι επιβληθέντες περιορισμοί λόγω της πανδημίας COVID-19 μετακίνησαν το μεγαλύτερο μέρος της εκστρατείας διαδικτυακά και στα ΜΜΕ. Τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ κατέβαλλαν έντονη προσπάθεια για να συμβιβάσουν τον μεγάλο αριθμό υποψηφίων με τις υποχρεώσεις τους για δίκαιη κάλυψη, αλλά, συνολικά, οι πολίτες είχαν τη δυνατότητα να προβούν σε συνειδητή επιλογή.

Η παρούσα έκθεση παρέχει ορισμένες συστάσεις προκειμένου να ενισχυθεί η προσπάθεια περαιτέρω ευθυγράμμισης των εκλογών στην Κύπρο με τις δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ και άλλες διεθνείς υποχρεώσεις και πρότυπα για δημοκρατικές εκλογές. Οι συστάσεις σχετίζονται με την εναρμόνιση, τη διευκρίνιση και την επικαιροποίηση των αντίστοιχων νόμων και προθεσμιών, την πρόνοια παρουσίας διεθνών και εγχώριων παρατηρητών, τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς για τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες, την εξέταση παθητικής εγγραφής εκλογών στη βάση του αρχείου πληθυσμού. Περαιτέρω συστάσεις περιλαμβάνουν την εισαγωγή ορίου προεκλογικών δαπανών για τα πολιτικά κόμματα, και την προϋπόθεση υποβολής τουλάχιστον μίας ενδιάμεσης έκθεσης για τα τρέχοντα επίπεδα δαπανών από όλους τους υποψηφίους, τη συσχέτιση του προϋπολογισμού του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα με σαφή και προκαθορισμένα κριτήρια, και την ενίσχυση της συμμετοχής γυναικών τόσο από τα ΜΜΕ όσο και τα πολιτικά κόμματα. Το ODIHR είναι πρόθυμο να συνδράμει τις αρχές να βελτιώσουν περαιτέρω την εκλογική διαδικασία και να υλοποιήσουν τις συστάσεις που εμπεριέχονται τόσο στην παρούσα όσο και σε προηγούμενες εκθέσεις.

II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Μετά από πρόσκληση της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Κυπριακής Δημοκρατίας στον ΟΑΣΕ και βάσει των ευρημάτων και των συμπερασμάτων της Αποστολής Αξιολόγησης των Αναγκών (NAM) που διενεργήθηκε από τις 15 έως τις 18 Φεβρουαρίου 2021, το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (ODIHR) απέστειλε Ομάδα Εμπειρογνομώνων για την παρατήρηση των βουλευτικών εκλογών της 30^{ης} Μαΐου. Η Ομάδα Εμπειρογνομώνων του ODIHR περιλάμβανε τρεις εμπειρογνώμονες που προέρχονται από τρία συμμετέχοντα Κράτη στον ΟΑΣΕ.

Η Ομάδα Εμπειρογνομώνων του ODIHR εστίασε την αξιολόγησή της στην εγγραφή ψηφοφόρων, το πλαίσιο χρηματοδότησης της προεκλογικής εκστρατείας και την κάλυψη των εκλογών από τα ΜΜΕ. Το εύρος της έκθεσης είναι έτσι περιορισμένο και δεν παρέχει συνολική αξιολόγηση των εκλογών. Αξιολογήθηκαν συγκεκριμένοι τομείς υπό αναθεώρηση αναφορικά με τη συμμόρφωσή τους με τις δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ, άλλες διεθνείς υποχρεώσεις και πρότυπα για δημοκρατικές εκλογές, και την εθνική νομοθεσία. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία του ODIHR, η Ομάδα Εμπειρογνομώνων δεν προέβη σε συνολική και συστηματική παρατήρηση των διαδικασιών την ημέρα των εκλογών. Η παρούσα τελική έκθεση θα πρέπει να τυγχάνει εξέτασης σε συνδυασμό με

την Έκθεση Αξιολόγησης των Αναγκών του ODIHR όπως και προηγούμενες εκθέσεις, οι οποίες παρέχουν επιπρόσθετα στοιχεία για τις εκλογικές διαδικασίες στην Κύπρο.²

Η Ομάδα Εμπειρογνομώνων του ODIHR επιθυμεί να ευχαριστήσει το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Γενικό Έφορο Εκλογών και όλες τις βαθμίδες της εκλογικής διοίκησης για τη συνεργασία και τη συνδρομή τους, όπως και να εκφράσει την ευγνωμοσύνη της στους εκπροσώπους κρατικών φορέων, πολιτικών κομμάτων, υποψηφίων και μελών των ομάδων στήριξης (προεκλογικής εκστρατείας), των μέσων μαζικής ενημέρωσης, της κοινωνίας των πολιτών, και άλλων συνομιλητών που μοιράστηκαν τις απόψεις τους.

III. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Βάσει του Συντάγματος του 1960, η Κύπρος έχει προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης με ενιαίο νομοθετικό σώμα που εκλέγεται για πενταετή θητεία. Ο πρόεδρος είναι ο επικεφαλής του κράτους και της κυβέρνησης. Ο υφιστάμενος Πρόεδρος, Νίκος Αναστασιάδης από τον Δημοκρατικό Συναγερμό (ΔΗΣΥ) εκτίει τη δεύτερη θητεία του. Η Βουλή των Αντιπροσώπων περιλαμβάνει 80 έδρες από τις οποίες 56 πληρούνται από την ελληνοκυπριακή κοινότητα, ενώ οι εναπομείνουσες 24 έδρες που προορίζονται για την τουρκοκυπριακή κοινότητα παραμένουν κενές.³ Το απερχόμενο κοινοβούλιο περιλάμβανε εννέα πολιτικά κόμματα.⁴

Η συμμετοχή των γυναικών στον πολιτικό βίο παραμένει περιορισμένη. Από τα 11 μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, τρία είναι γυναίκες (27 τοις εκατό).⁵ Με μόλις 12 γυναίκες βουλευτές, οι γυναίκες υποεκπροσωπούσαν σε μεγάλο βαθμό στο απερχόμενο κοινοβούλιο (19,6 τοις εκατό) ενώ αντιστοιχούσαν στο 21,15 τοις εκατό των υποψηφίων στις εκλογές. Τα περισσότερα πολιτικά κόμματα δε διαθέτουν εσωτερικές δεσμευτικές πολιτικές για την προώθηση των γυναικών ενώ γυναίκες πολιτικοί μπορεί να προσελκύουν περισσότερες και συχνά ισχυρότερες επιθέσεις λόγω φύλου.

Οι εκλογές έλαβαν χώρα εν μέσω σκανδάλου διαφθοράς με τη εμπλοκή υψηλών αξιωματούχων της κυβέρνησης σε ένα αμφιλεγόμενο κρατικό πρόγραμμα πολιτογραφίσεων.⁶ Η επίλυση του κυπριακού προβλήματος προεβλήθη λιγότερο κατά τη διάρκεια αυτών των εκλογών ως θέμα προεκλογικής εκστρατείας. Πολλοί συνομιλητές της Ομάδας Εμπειρογνομώνων του ODIHR επισήμαναν ότι η επιρροή της κυβέρνησης στα δημόσια ΜΜΕ έχει αυξηθεί και ότι βασικοί κρατικοί λειτουργοί στερούνταν πλήρους ανεξαρτησίας εφόσον είχαν προηγουμένως υπηρετήσει στην κυβέρνηση. Οι εκλογές έλαβαν χώρα εν μέσω της πανδημίας COVID-19, και

² Βλέπε προηγούμενες [εκθέσεις](#) του ODIHR για την Κύπρο.

³ Ο αριθμός των 50 εδρών που θεσπίζεται από το Σύνταγμα αυξήθηκε σε 80 από τη Βουλή το 1985. Από το 1964, όταν η τουρκοκυπριακή κοινότητα αποχώρησε από τους δικαιοδικούς θεσμούς συμπεριλαμβανομένης της προεδρίας, της κυβέρνησης, της Βουλής και του δικαστικού σώματος, οι έδρες τους παραμένουν κενές.

⁴ Το κυβερνών κόμμα ΔΗΣΥ εξασφάλισε 18 έδρες ενώ το Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ) 16 έδρες. Επιπρόσθετα, το Δημοκρατικό Κόμμα (ΔΗΚΟ) εξασφάλισε εννέα έδρες, το Κίνημα Σοσιαλδημοκρατών (ΕΔΕΚ), και το Κίνημα Αλληλεγγύης- τρεις έδρες, και το Κίνημα Οικολόγων Περιβαλλοντιστών (Πράσινο Κόμμα) – δύο έδρες. Το Κίνημα Αλληλεγγύης (ΚΑ) τρεις έδρες, το Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο (ΕΛΑΜ) δύο, ενώ η Συμμαχία Πολιτών (ΣΥΠΟΛ) εξασφάλισε τρεις έδρες.

⁵ Πριν από έναν κυβερνητικό ανασχηματισμό τον Ιούλιο του 2021 που έλαβε χώρα λίγο μετά τις βουλευτικές εκλογές, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν μόλις το 20 τοις εκατό.

⁶ Το σκάνδαλο διαφθοράς αποκαλύφθηκε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τον Αύγουστο του 2020, και μετά από έρευνες ο Γενικός Εισαγγελέας κίνησε την πρώτη υπόθεση δίωξης στις 14 Μαΐου 2021. Σε σχέση με το εν λόγω σκάνδαλο, η Ευρωπαϊκή Ένωση κίνησε [διαδικασία επί παραβάσει](#) κατά της Κύπρου τον Οκτώβριο του 2020 για υπονόμευση της ακεραιότητας του καθεστώτος της ιθαγένειας της ΕΕ.

σηματοδοτήθηκαν από αγανάκτηση της κοινής γνώμης αναφορικά με τους αυστηρούς περιορισμούς.⁷

Το ODIHR έχει στο παρελθόν αξιολογήσει δύο εκλογικές διαδικασίες στην Κύπρο από το 2011. Πιο πρόσφατα το ODIHR έστειλε Αποστολή Αξιολόγησης των Εκλογών για τις προεδρικές εκλογές του 2018.

IV. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το νομικό πλαίσιο για τις βουλευτικές εκλογές αποτελείται από το Σύνταγμα του 1960, τον Περί της Εκλογής των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμο του 1979 (εκλογικός νόμος), το Περί Πολιτικών Κομμάτων Νόμο του 2012, τον Περί Αρχείου Πληθυσμού Νόμο του 2002, τον Περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Οργανισμών Νόμο του 1998, τον Περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου Νόμο του 1959, όπως και άλλους νόμους και κανονισμούς.⁸ Επιπλέον, ο Γενικός Εισαγγελέας έχει εξουσία να παρέχει διευκρινίσεις επί της νομοθεσίας υπό μορφή συμβουλευτικών γνωμοδοτήσεων μετά από σχετικό αίτημα κρατικών φορέων. Οι εν λόγω γνωμοδοτήσεις απευθύνονται μόνον στον φορέα που υπέβαλε τη σχετική αίτηση και δεν δημοσιοποιούνται, περιορίζοντας σημαντικά την πρόσβαση του κοινού και επηρεάζοντας την ασφάλεια δικαίου (*Βλέπε Εγγραφή Υποψηφίων*).⁹

Το νομικό πλαίσιο για τις εκλογές τροποποιήθηκε τελευταία φορά το 2019 προκειμένου να ρυθμίσει τη διαδικασία πλήρωσης κενωθείσων εδρών και τον Μάρτιο και Απρίλιο του 2021 προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες και δυσκολίες ψηφοφορίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.¹⁰ Προηγουμένως, το 2017 οι αλλαγές κατήγγησαν τις διατάξεις υποχρεωτικής ψήφου, και παρέτειναν την περίοδο υποβολής εκθέσεων δαπανών σε δύο μήνες. Ορισμένα νομοσχέδια τροποποιήσεων τέθηκαν στη Βουλή προς συζήτηση το 2020, δεν εξασφάλισαν ωστόσο επαρκή στήριξη.¹¹

Συνολικά, η νομοθεσία παρέχει ένα επαρκές πλαίσιο για τη διεξαγωγή δημοκρατικών εκλογών· ωστόσο, είναι υπερβολικά περίπλοκη και ενίοτε παρωχημένη. Οι πλείστες προηγούμενες συστάσεις του ODIHR δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί, συμπεριλαμβανομένων αυτών που σχετίζονται με την ανάγκη συνολικής επανεξέτασης και εναρμόνισης της νομοθεσίας, τη

⁷ Κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων μηνών της προεκλογικής εκστρατείας, ήταν σε εφαρμογή σύστημα βάσει άδειας μετακίνησης, απαγορεύονταν οι συναθροίσεις πλέον των τεσσάρων ατόμων, και ίσχυε νυχτερική απαγόρευση κυκλοφορίας. Οι περισσότεροι περιορισμοί άρθηκαν προοδευτικά τέσσερις εβδομάδες πριν τις εκλογές.

⁸ Η Κύπρος έχει κυρώσει τις μείζονες διεθνείς και περιφερειακές πράξεις που σχετίζονται με τη διενέργεια δημοκρατικών εκλογών, συμπεριλαμβανομένων του [Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του 1966](#) (ICCPR), της [Σύμβασης για την Εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά των Γυναικών του 1979](#) (CEDAW), της [Διεθνούς Σύμβασης για την Κατάργηση κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων του 1965](#), της [Σύμβασης κατά τα Διαφορές του 2003](#), της [Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2006](#) (CRPD), της [Ευρωπαϊκής Σύμβασης Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Βασικών Ελευθεριών \(ECHR\) του 1950](#).

⁹ Η παράγραφος 5.8 του [Εγγράφου της Κοπεγχάγης του ΟΑΣΕ του 1990](#) (1990 OSCE Copenhagen Document) προνοεί «νομοθεσία που εγκρίνεται στο τέλος μιας δημόσιας διαδικασίας, και δημοσίευση κανονισμών, εφόσον αυτός είναι αναγκαίος όρος για την λειτουργικότητά της. Τα έγγραφα αυτά θα είναι προσβάσιμα από όλους».

¹⁰ Η αλλαγή υποκινήθηκε από την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου που λήφθηκε λόγω της έλλειψης νομοθετικών διατάξεων για τη ρύθμιση της ανάγκης αντικατάστασης υποψηφίου που εξασφάλισε έδρα στην Βουλή των Αντιπροσώπων αλλά αποφάσισε να παραμείνει μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

¹¹ Τα νομοσχέδια περιλάμβαναν πρόταση του πολιτικού κόμματος της ΕΔΕΚ να αυξηθεί ο αριθμός των μελών του Κοινοβουλίου σε 90, της Συμμαχίας Πολιτών να αλλάξει το απλό αναλογικό σύστημα με κατώτατο όριο 1,8 τοις εκατό, εισαγωγή ψηφοφορίας κατά τμήματα που προωθήθηκε από τους Οικολόγους και τη Συνεργασία Δημοκρατικών Δυνάμεων, και πρόταση ανεξάρτητου βουλευτή να επιτρέπεται στους ανεξάρτητους υποψηφίους να λαμβάνουν μέρος στη δεύτερη διαλογική ψήφου.

συμμετοχή των ψηφοφόρων με αναπηρίες, την εγγραφή εκλογέων, τη διαφάνεια της χρηματοδότησης της προεκλογικής εκστρατείας, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα μέτρα για τη διευκόλυνση μιας πιο ισορροπημένης συμμετοχής και των δύο φύλων στον πολιτικό και δημόσιο βίο.

Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο συνολικής επανεξέτασης του εκλογικού νομικού πλαισίου, εγκαίρως πριν τις επόμενες εκλογές προκειμένου να εναρμονιστούν, να διευκρινιστούν και να επικαιροποιηθούν οι σχετικοί νόμοι. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημοσιοποίησης των γνωμοδοτήσεων του Γενικού Εισαγγελέα που άπτονται των εκλογών.

Παρά προηγούμενη σύσταση του ODIHR, ο νόμος δεν προβλέπει παρατήρηση των εκλογών από εγχώριους και διεθνείς παρατηρητές, σε αντίθεση με τις δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ.¹² Μόνον αντιπρόσωποι υποψηφίων και πολιτικών κομμάτων και οι ίδιοι οι υποψήφιοι έχουν δικαίωμα να είναι παρόντες στα εκλογικά τμήματα κατά τα διάρκειά της ψηφοφορίας και της καταμέτρησης. Η πρόσβαση στα κέντρα καταμέτρησης ψήφων περιορίζεται στους δημοσίους υπαλλήλους υπεύθυνους για την καταμέτρηση.¹³ Ωστόσο, παρασχέθηκε ανεμπόδιστη πρόσβαση σε όλες τις πτυχές της διαδικασίας και πλήρους συνεργασία από την εκλογική διοίκηση στην ομάδα εμπειρογνομών του ODIHR.

Θα πρέπει να εξεταστεί η τροποποίηση της νομοθεσίας προκειμένου να προβλέπεται ρητά η παρουσία εγχώριων και διεθνών παρατηρητών.

Το κοινοβούλιο εκλέγεται βάσει του συστήματος αναλογικής εκπροσώπησης από έξι πολυεδρικές εκλογικές περιφέρειες που αντιστοιχούν σε έξι διοικητικές περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένων αυτών που δεν βρίσκονται υπό κυβερνητικό έλεγχο. Οι εκλογείς μπορούν να υποδείξουν προτίμηση για υποψηφίους στη λίστα του πολιτικού κόμματος για το οποίο ψηφίζουν. Τρεις συνταγματικά κατοχυρωμένες θρησκευτικές ομάδες (Αρμένιοι, Λατίνοι και Μαρωνίτες) διαθέτουν έκαστη μία εξασφαλισμένη έδρα στη Βουλή. Οι εν λόγω αντιπρόσωποι δεν έχουν δικαίωμα ψήφου στο κοινοβούλιο και μπορούν να παρουσιάζουν τις θέσεις τους μόνον σε θέματα που αφορούν τις θρησκευτικές ομάδες τους.

V. ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η εκλογική διοίκηση απαρτίζεται από δημοσίους υπαλλήλους. Ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Εσωτερικών εκτελεί χρέη Γενικού Εφόρου Εκλογών (ΓΕΕ) με εντολή διοίκησης των εκλογών. Ο ΓΕΕ υποστηρίζεται από τη μόνιμη Κεντρική Υπηρεσία Εκλογών του Υπουργείου Εσωτερικών. Η δεύτερη βαθμίδα ιεραρχίας της εκλογικής διοίκησης αντικατοπτρίζει τη διοικητική διαίρεση της χώρας. Οι Έπαρχοι εκτελούν χρέη Εφόρων Εκλογής Εκλογικής Περιφέρειας (ΕΕΕΠ) και είναι υπεύθυνοι για την οργάνωση των εκλογών σε επίπεδο περιφέρειας.¹⁴ Από τους έξι ΕΕΕΠ, μία είναι γυναίκα. Για αυτές τις εκλογές, συστήθηκαν 1.176 εκλογικά τμήματα,

¹² Η Παράγραφος 8 του [Εγγράφου της Κοπεγχάγης του ΟΑΣΕ \(1990\)](#) ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα Κράτη «θεωρούν ότι η παρουσία παρατηρητών, όχι μόνο διεθνών αλλά και εγχώριων, μπορεί να ενισχύσει την εκλογική διαδικασία στα Κράτη στα οποία διενεργούνται εκλογές. Συνεπώς, προσκαλούν παρατηρητές από τα Κράτη μέλη του ΟΑΣΕ και οποιουδήποτε αρμόδιους ιδιωτικούς φορείς και οργανισμούς που μπορεί να επιθυμούν να το πράξουν, προκειμένου να παρατηρήσουν την πορεία των εθνικών εκλογικών διαδικασιών της χώρας τους, εφόσον επιτρέπεται από τη νομοθεσία».

¹³ Η Ομάδα Εμπειρογνομών του ODIHR είχε πρόσβαση στους φορείς εκλογικής διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων εκλογικών τμημάτων και του κέντρου καταμέτρησης ψήφων στη Λευκωσία, όπως και σε όλα τα στάδια της εκλογικής διαδικασίας.

¹⁴ Είναι υπεύθυνοι για την εγκαθίδρυση των εκλογικών τμημάτων στην περιφέρειά τους, την εγγραφή υποψηφίων, την καταμέτρηση ψήφων και για το διορισμό προεδρευόντων των εκλογικών τμημάτων και έως και έξι βοηθών σε κάθε εκλογικό τμήμα.

συμπεριλαμβανομένων 16 εκλογικών τμημάτων για τις εκλογές των θρησκευτικών ομάδων και 10 εκλογικών τμημάτων στο εξωτερικό.¹⁵ Όλοι οι συνομιλητές της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του ODIHR εξέφρασαν εμπιστοσύνη στον επαγγελματισμό, την αμεροληψία, και την ικανότητα της εκλογικής διοίκησης για αποτελεσματική διενέργεια των εκλογών.

Η εκλογική διοίκηση εξόπλισε ορισμένα εκλογικά τμήματα με ειδικά εκλογικά διαχωριστικά που επέτρεπαν σε άτομα με κινητικές αναπηρίες να ψηφίσουν αυτόνομα. Ωστόσο, όπως δημοσίευσαν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ορισμένοι συνομιλητές της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του ODIHR κάποια εκλογικά τμήματα δεν ήταν πλήρως προσβάσιμα για ψηφοφόρους με αναπηρίες. Ψηφοφόροι με άλλου είδους αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων με προβλήματα όρασης, μπορούσαν να ζητήσουν να τους παρασχεθεί βοήθεια προκειμένου να ψηφίσουν αλλά δεν υπήρχαν διαθέσιμα άλλα υποστηρικτικά μέσα προκειμένου να διευκολυνθεί η συμμετοχή τους.¹⁶

Οι Αρχές θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ένα ευνοϊκό και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλον και να διευκολυνθεί περαιτέρω η πρόσβαση των ατόμων με κάθε είδους αναπηρίες στην εκλογική διαδικασία.

VI. ΕΓΓΡΑΦΗ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ

Η εγγραφή υποψηφίων ήταν γενικά ομαλή χωρίς αποκλεισμούς αλλά επηρεάστηκε από διάφορες διενέξεις. Στις εκλογές συμμετείχαν 658 υποψήφιοι, από 15 πολιτικά κόμματα και επτά ανεξάρτητοι. Ορισμένα πολιτικά κόμματα ζήτησαν διευκρινίσεις για τις νομικές διατάξεις που ρυθμίζουν τη χρήση ονόματος από συμμετέχοντες στις εκλογές και τις προϋποθέσεις σχηματισμού συνασπισμού. Ο Γενικός Έφορος Εκλογών ζήτησε από τον Γενικό Εισαγγελέα να διευκρινίσει το ζήτημα και να παράσχει νομική γνωμοδότηση.¹⁷ Οι συμμετέχοντες στις εκλογές βρέθηκαν αντιμέτωποι με νομικές ασάφειες λόγω της έλλειψης πρόσβασης στο νομικό σκεπτικό της γνωμοδότησης και στερήθηκαν επαρκούς νομικής βάσης προκειμένου να προσβάλλουν την απόφαση του Γενικού Εφόρου Εκλογών. Περαιτέρω, σύμφωνα με έναν συμμετέχοντα που υπέβαλε το αίτημα τον Φεβρουάριο απαιτήθηκαν περισσότεροι από δύο μήνες προκειμένου να ληφθεί απάντηση, στο μέσο χρονικά της προεκλογικής εκστρατείας, προκαλώντας πρακτικά εμπόδια στην προετοιμασία του προεκλογικού υλικού. Οι αποφάσεις του Γενικού Εφόρου Εκλογών ισχύουν για όλους τους υποψηφίους αλλά επηρέασαν ειδικότερα το Κίνημα Ανεξάρτητων, το Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ) και το κίνημα Ανεξάρτητοι-Συμμαχία Ανατροπής. Τα δύο τελευταία πολιτικά κόμματα προσέβαλαν την απόφαση του Γενικού Εφόρου Εκλογών στο δικαστήριο.¹⁸

¹⁵ Τέσσερα εκλογικά κέντρα στην Αθήνα, δύο στη Θεσσαλονίκη και τέσσερα στο Λονδίνο.

¹⁶ Το Άρθρο 29 της [Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία των Ηνωμένων Εθνών \(ΣΔΑΑ\)](#) ορίζει ότι «Τα Κράτη Μέρη εγγυώνται στα ΑμεΑ πολιτικά δικαιώματα και τη δυνατότητα να τα απολαμβάνουν σε ίση βάση με τους άλλους και αναλαμβάνουν την υποχρέωση και να ... εξασφαλίζοντας ότι οι εκλογικές διαδικασίες, οι εγκαταστάσεις και τα υλικά είναι κατάλληλα...προστατεύοντας το δικαίωμα των ΑμεΑ να ψηφίζουν με μυστική ψήφο στις εκλογές ... εγγυόμενα την ελεύθερη έκφραση βούλησης των ΑμεΑ ως εκλεκτόρων, και ως προς αυτό όπου είναι απαραίτητο, κατόπιν δικού τους αιτήματος, με το να επιτρέπεται η βοήθεια στην ψήφο από ένα άτομο δικής τους επιλογής.»

¹⁷ Ο ΓΕΕ αποφάσισε ότι ένα πολιτικό κόμμα και ένα ανεξάρτητο κίνημα δεν μπορούν να θέσουν υποψηφιότητα ως συνασπισμός' ότι το όνομα πολιτικού κόμματος που χρησιμοποιείται για εγγραφή στις εκλογές πρέπει να είναι το ίδιο με το όνομα που είναι εγγεγραμμένο στο εθνικό μητρώο πολιτικών κομμάτων' και ότι δεν επιτρέπεται πολιτικό κόμμα να χρησιμοποιεί τον όρο «ανεξάρτητος» στην ονομασία του. Το τελευταίο σημείο ήρθε ως απάντηση σε ένσταση που υποβλήθηκε από πολίτη.

¹⁸ Το Κίνημα Ανεξάρτητων χρειάστηκε να προβεί σε ταχεία διαδικασία εγγραφής πολιτικού κόμματος, να αλλάξει την ονομασία του σε Αλλαγή Γενιάς και να προετοιμάσει νέο προεκλογικό υλικό. Το ΑΚΕΛ που προηγουμένως συμμετείχε ως ΑΚΕΛ - Αριστερά - Νέες Δυνάμεις, αρκέστηκε στο πρώτο μέρος της ονομασίας του. Το διοικητικό δικαστήριο όπου το ΑΚΕΛ υπέβαλε την προσφυγή του κήρυξε εαυτό αναρμόδιο να αποφανθεί και υπέδειξε ότι το ζήτημα θα πρέπει να επιληφθεί το Εκλογοδικείο μετά τις εκλογές. Οι Ανεξάρτητοι-Συμμαχία Ανατροπής αρνήθηκαν να αλλάξουν την ονομασία τους. Ωστόσο, η δικαστική τους διαμάχη κατέστη άνευ

VII. ΕΓΓΡΑΦΗ ΕΚΛΟΓΕΩΝ

Πολίτες που έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους την ημέρα των εκλογών και έχουν διαμείνει στην Κύπρο για περίοδο έξι μηνών προτού αποκτήσουν δικαίωμα ψήφου στις εκλογές, μπορούν να ψηφίσουν. Η εγγραφή εκλογέων είναι διαδικασία ενεργή και υποχρεωτική και οι πολίτες που αποκτούν δικαίωμα ψήφου υποχρεούνται από το νόμο να εγγραφούν εντός 30 ημερών. Τυχόν παράλειψη εγγραφής θεωρείται παράβαση που επιφέρει κυρώσεις, οι οποίες ωστόσο στην πράξη δεν επιβάλλονται.¹⁹ Οι εκλογικοί κατάλογοι τηρούνται στο Αρχείο Πληθυσμού και το Τμήμα Μετανάστευσης του Υπουργείου Εσωτερικών. Εκδίδεται εκλογικό βιβλιάριο σε κάθε ψηφοφόρο, το οποίο επέχει θέση εγγράφου ταυτοποίησης την ημέρα των εκλογών.²⁰

Οι εκλογικοί κατάλογοι αναθεωρούνται σε τριμηνιαία βάση. Για αυτές τις εκλογές, οι εκλογικοί κατάλογοι έκλεισαν στις 2 Απριλίου, και κατέστησαν διαθέσιμοι για έλεγχο από το κοινό. Ο συνολικός αριθμός ψηφοφόρων ήταν 557.836. Καταρτίστηκαν χωριστοί εκλογικοί κατάλογοι για τις εκλογές αντιπροσώπων θρησκευτικών ομάδων, εκλογέων που διαμένουν σε εδάφη που δεν βρίσκονται υπό κυβερνητικό έλεγχο, και κρατουμένων.²¹

Εκλογείς που διαμένουν σε εδάφη εκτός του κυβερνητικού ελέγχου εγγράφονται σύμφωνα με τον τόπο κατοικίας τους εντός της επικράτειας και ψηφίζουν σε καθορισμένα εκλογικά τμήματα που βρίσκονται σε ελεγχόμενες περιοχές. Οι Τουρκοκύπριοι που διαμένουν σε περιοχές υπό κυβερνητικό έλεγχο έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις βουλευτικές εκλογές.²² Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών, 712 Τουρκοκύπριοι εκλογείς εγγράφησαν για να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα.

Πολίτες ηλικίας κάτω των 25 ετών έπρεπε να υποβάλλουν αίτηση και να προσκομίσουν αποδεικτικό διαμονής έξι μηνών στην Κύπρο προκειμένου να εγγραφούν ως ψηφοφόροι. Το Επαρχιακό Γραφείο αφού έλεγξε τα στοιχεία τους συμπεριέλαβε στον εκλογικό κατάλογο. Πολίτες ηλικίας άνω των 25 ετών έπρεπε να κληθούν σε συνέντευξη με τον Έπαρχο προκειμένου να αποδείξουν τη συνήθη διαμονή τους στην Κύπρο για περίοδο τουλάχιστον έξι μηνών και έπρεπε να αιτιολογήσουν τον λόγο που δεν εγγράφηκαν νωρίτερα όπως και να υποβάλουν έγγραφα κοινωνικής ασφάλισης προκειμένου να τεκμηριώσουν τη διαμονή τους στην Κύπρο, όπως και, εφόσον απαιτείτο, να προσκομίσουν επιπρόσθετα αποδεικτικό διεύθυνσης. Δεν υπήρχε δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής των εγγράφων.

Το Υπουργείο Εσωτερικών απέστειλε περίπου 34.000 επιστολές σε πολίτες με δικαίωμα ψήφου ενθαρρύνοντάς τους να εγγραφούν πριν την προθεσμία της 2^{ης} Απριλίου. Το Υπουργείο ενημέρωσε την Ομάδα Εμπειρογνομόνων του ODIHR ότι ο συνολικός αριθμός των εκλογέων που εγγράφησαν από τη 2^η Ιανουαρίου έως την 2^η Απριλίου 2021 ήταν 15.270, από τους οποίους 9.744 ήταν νέοι εκλογείς κάτω των 25 ετών.²³

αντικείμενο για τις βουλευτικές εκλογές του 2021 καθώς το πολιτικό κόμμα αποφάσισε να μην συμμετέχει στις εκλογές για εσωκομματικούς λόγους.

¹⁹ Πολίτες που δεν υπέβαλε αίτηση μπορεί να καταδικαστεί σε έξι μήνες φυλάκιση ή να του επιβληθεί πρόστιμο έως 200 ευρώ ή συνδυασμός και των δύο ποινών.

²⁰ Οι ψηφοφόροι μπορούν επίσης να επιδείξουν τις αστυνομικές τους ταυτότητες προκειμένου να ψηφίσουν.

²¹ Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών 7.322 ψηφοφόροι από διάφορες θρησκευτικές ομάδες, 247 εγκλωβισμένοι ψηφοφόροι και 265 κρατούμενοι ψηφοφόροι εγγράφηκαν σε ξεχωριστούς καταλόγους.

²² Κατόπιν σχετικής απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην υπόθεση [Ibrahim Aziz v. Cyprus](#) no. 69949/01 (22 Ιουνίου 2004) υιοθετήθηκε προσωρινή ρύθμιση του «δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι για τα μέλη της Τουρκικής κοινότητας με συνήθη διαμονή σε περιοχές της Δημοκρατίας»

²³ Στοιχεία που δόθηκαν από το Υπουργείο Εσωτερικών υποδεικνύουν ότι ποσοστό μόλις περίπου 28 τοις εκατό των νέων ψηφοφόρων με δικαίωμα ψήφου επέλεξαν να εγγραφούν.

Παρά το γεγονός ότι τα αρχεία εκλογών συνδέονται με το αρχείο πληθυσμού, οι αρχές αιτιολογούν τη διατήρηση ενεργητικής εγγραφής εκλογών λόγω της νομοθετικής προϋπόθεσης να επαληθεύεται η πραγματική κατοικία των εκλογέων. Οι περισσότεροι συνομιλητές της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του ODIHR εξέφρασαν την άποψη ότι η χώρα πρέπει να μεταβεί σε σύστημα παθητικής εγγραφής. Επεσήμαναν, ωστόσο, ότι αυτό προϋποθέτει πολιτική απόφαση. Πριν τις Εκλογές για την Εκλογή των Μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2019, ψηφίστηκε στη βουλή νομοσχέδιο να εγγραφούν αυτόματα όλοι οι εκλογείς στον εκλογικό κατάλογο για τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προκειμένου να επανεγκαθιδρυθεί η ισότητα μεταξύ διαφόρων ομάδων εκλογέων.²⁴ Εντούτοις, στις 18 Φεβρουαρίου 2019 ο Πρόεδρος άσκησε το δικαίωμα της αρνησικυρίας (προέβαλε βέτο) στις εν λόγω τροποποιήσεις.²⁵

Παρόλο που οι συνομιλητές της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του ODIHR δεν εξέφρασαν ανησυχίες αναφορικά με την ακρίβεια των εκλογικών καταλόγων, οι περισσότεροι εξέφρασαν την άποψη ότι η ενεργητική εγγραφή εκλογέων και επιπρόσθετες απαιτήσεις για την εγγραφή νέων ψηφοφόρων είναι επαχθείς και ενδέχεται να αποθαρρύνουν ψηφοφόρους από την άσκηση του εκλογικού τους δικαιώματος.²⁶

Εφόσον διατηρηθεί το σύστημα ενεργητικής εγγραφής, προκειμένου να διευκολυνθεί η εγγραφή εκλογέων, συστήνεται να δίδεται στους εκλογείς δυνατότητα ηλεκτρονικής εγγραφής.

Τον Απρίλιο του 2021 ο εκλογικός νόμος τροποποιήθηκε προκειμένου να επιτραπεί σε εκλογείς που είτε ήταν κρούσματα COVID-19 ή είχαν τεθεί σε καραντίνα, να αιτηθούν ψήφο με χρήση κινητών καλπών. Οι ψηφοφόροι μπορούσαν να υποβάλουν αιτήσεις ηλεκτρονικά στον ΓΕΕ έως τις 28 Μαΐου. Μετά από επιβεβαίωση της επιλεξιμότητας των εν λόγω ψηφοφόρων από το Υπουργείο Υγείας, ο εκλογέας αφαιρείτο από τον γενικό εκλογικό κατάλογο και συμπεριλαμβανόταν σε ειδικό κατάλογο για ψηφοφορία με χρήση κινητής κάρτας. Ο ΓΕΕ ενημέρωσε ότι λήφθηκαν 91 σχετικές αιτήσεις και εγκρίθηκαν όλες. Ο ειδικός αυτός κατάλογος δεν δημοσιοποιήθηκε για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων, αλλά εκπρόσωποι πολιτικών κομμάτων και ανεξάρτητων υποψηφίων είχαν τη δυνατότητα να επιθεωρήσουν τους εν λόγω καταλόγους σε χρόνο και τόπο που καθόρισε ο ΓΕΕ.

Προϋπόθεση για την εγκαθίδρυση εκλογικού τμήματος στο εξωτερικό είναι να υπάρχουν εγγεγραμμένοι 30 εκλογείς στους εκλογικούς καταλόγους για κάθε μία από τις έξι εκλογικές περιφέρειες.²⁷ Ο εκλογικός νόμος τροποποιήθηκε τον Μάρτιο του 2021 προκειμένου να παραταθεί η ημερομηνία για εγγραφή εκλογέων στο εξωτερικό έως τις 23 Απριλίου. Οι εκλογείς που συμπεριλήφθηκαν σε αυτόν τον κατάλογο αφαιρέθηκαν από τον γενικό εκλογικό κατάλογο.

VIII. ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Η προεκλογική εκστρατεία σε πολύ μεγάλο βαθμό δε διέπεται από ρυθμιστικό πλαίσιο και

²⁴ Σύμφωνα με τους συντάκτες του νομοσχεδίου οι τροποποιήσεις στόχευαν στην επαναθέσιση της ισότητας μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων ψηφοφόρων, καθώς οι τελευταίοι περιλαμβάνονται αυτόματα στους εκλογικούς καταλόγους για τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

²⁵ Οι λόγοι περιλάμβαναν το γεγονός ότι το δικαίωμα ψήφου στην Κύπρο συνδέεται με τη διαμονή και πολλοί πολίτες στο εξωτερικό θα συμπεριλαμβάνονταν αντίθετα με την εν λόγω νομοθετική διάταξη` ο αριθμός των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων θα αυξηθεί με επακόλουθη συνέπεια στο ποσοστό αποχής` και η τροποποίηση θα αυξήσει τον κρατικό προϋπολογισμό, πράγμα που δεν επιτρέπεται από το Σύνταγμα.

²⁶ Η παράγραφος 21 της [Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών του 1996 Γενικό Σχόλιο Αρ. 25 για το Άρθρο 25 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα \(ICCPR\)](#) προβλέπει ότι τα «Κράτη πρέπει να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι όλα τα άτομα με δικαίωμα ψήφου είναι σε θέση να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα. Όπου απαιτείται εγγραφή ψηφοφόρων, θα πρέπει να διευκολύνεται και δεν πρέπει να επιβάλλονται εμπόδια στην εν λόγω εγγραφή.»

²⁷ 4.826 εκλογείς συμπεριλήφθηκαν στους εκλογικούς καταλόγους για ψηφοφορία στο εξωτερικό.

διάφορες προθεσμίες σχετικές με την προεκλογική εκστρατεία δεν έχουν εναρμονιστεί. Περιορισμοί στη μετακίνηση και τις συναθροίσεις που ίσχυαν για το μεγαλύτερο μέρος της προεκλογικής εκστρατείας λόγω της πανδημίας COVID-19 θεωρήθηκαν δικαιολογημένοι από τη μεγάλη πλειοψηφία των υποψηφίων καθώς εξυπηρετούσαν θεμιτό σκοπό. Συναντήσεις δια ζώσης με ευρύτερο κοινό επιτράπηκαν περίπου δύο εβδομάδες πριν την ημέρα των εκλογών, γεγονός που μόνον ενίσχυσε την προηγουμένως υφιστάμενη τάση μετακίνησης μεγάλου μέρους των προεκλογικών δράσεων σε διαδικτυακές πλατφόρμες.

Κατά το διάστημα πριν τις εκλογές, υπουργοί και ο Πρόεδρος έκαναν συχνές ανακοινώσεις επενδύσεων σε κοινωνικά προγράμματα και σε σχέδια ανάκαμψης μετά την πανδημία, χρηματοδοτούμενα από κρατικά κονδύλια ή από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κυβερνών κόμμα δημοσίως δήλωσε ότι οι εν λόγω ανακοινώσεις δεν συνδέονταν με την προεκλογική εκστρατεία και επιβάλλονταν από την ανάγκη σχεδιασμού της κοινωνικής και οικονομικής ανάκαμψης. Η υπερβολική δημοσιότητα των εν λόγω προγραμμάτων και η εντατική συμμετοχή κρατικών αξιωματούχων στην προεκλογική εκστρατεία, προκάλεσε ανησυχίες σε πολλούς συμμετέχοντες στην εκλογική διαδικασία όσον αφορά την κατάχρηση διοικητικών πόρων.

ΙΧ. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Η χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας διέπεται κυρίως από το εκλογικό νόμο και τον Περί Πολιτικών Κομμάτων Νόμο, ο οποίος προβλέπει επίσης ετήσια χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. Με βάση την αξιολόγηση της Ομάδας Κρατών κατά της Διαφθοράς του Συμβουλίου της Ευρώπης (GRECO) το 2018, οι περισσότερες συστάσεις που σχετίζονται με τη διαφάνεια της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων έχουν υλοποιηθεί.²⁸ Ωστόσο, βασικοί στόχοι, συμπεριλαμβανομένων όσων σχετίζονται με την απουσία ορίων δαπανών των πολιτικών κομμάτων, την καθυστερημένη κοινοποίηση των οικονομικών εκθέσεων και την ανεπαρκή ικανότητα εποπτείας. Οι κανονισμοί που διέπουν τη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας, που αφορούν τόσο τα πολιτικά κόμματα όσο και τους υποψηφίους, δεν είναι επαρκώς ενδεδειγμένες, εμπεριέχουν νομικά κενά ενώ χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα. Επομένως, οι κρατικές αρχές αρμόδιες για την εποπτεία της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και της προεκλογικής εκστρατείας στερούνται σαφώς καθορισμένου νομικού πλαισίου και πρέπει να βασίζονται σε συχνές διαβουλεύσεις και νομικές γνωμοδοτήσεις του Γενικού Εισαγγελέα.

A. ΈΞΟΔΑ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΕΣ

Τόσο τα πολιτικά κόμματα όσο και οι υποψήφιοι μπορούν να λαμβάνουν ιδιωτικές δωρεές αλλά μόνον τα πολιτικά κόμματα λαμβάνουν κρατική χρηματοδότηση. Δεν προβλέπεται κρατική ενίσχυση για τους ανεξάρτητους υποψηφίους.²⁹ Οι ιδιωτικές δωρεές στα πολιτικά κόμματα περιορίζονται σε 50.000 ευρώ ετησίως αλλά δεν καθορίζεται ανώτατο όριο για τις συνεισφορές στους υποψηφίους. Αντίθετα, τα πολιτικά κόμματα δεν υπόκεινται σε κανένα όριο στις δαπάνες της προεκλογικής εκστρατείας, ενώ οι δαπάνες των υποψηφίων δεν μπορούν να ξεπερνούν τις 30.000 ευρώ. Μεμονομένοι υποψήφιοι πολιτικών κομμάτων μπορούν να επωφελούνται προεκλογικών δράσεων που οργανώνονται και χρηματοδοτούνται από το πολιτικό κόμμα και τα

²⁸ Βλέπε 2018 GRECO Τρίτος Γύρος Αξιολόγησης [Προσθήκη στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης](#) για την Κύπρο.

²⁹ Τα κοινοβουλευτικά κόμματα λαμβάνουν κρατική χρηματοδότηση για λειτουργικά έξοδα (15 τοις εκατό της οποίας διανέμεται ισότιμα και το εναπομείναν ποσοστό αναλογικά σύμφωνα με τα αποτελέσματα των εκλογών), για την πρόσληψη κοινοβουλευτικών βοηθών, τις εισφορές μελους σε Ευρωπαϊκά κόμματα, τις οργανώσεις νεολαίας και τις εκλογικές δαπάνες. Εν τω μεταξύ, μη κοινοβουλευτικά κόμματα μπορούν να αιτηθούν μόνον της τελευταίας επιχορήγησης.

σχετικά έξοδα δεν προσμετρώνται στο όριο δαπανών των υποψηφίων. Σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και την ορθή πρακτική, το όριο δαπανών παρέχει ίσες ευκαιρίες για προεκλογική εκστρατεία μεταξύ συμμετεχόντων στις εκλογές μόνον εφόσον ισχύει για όλους, τόσο τους υποψηφίους όσο και τα πολιτικά κόμματα.³⁰

Ενώ η τροποποίηση του εκλογικού νόμου το 2015 εισήγαγε ορισμό της εκλογικής δαπάνης, ισχύει μόνον για τους υποψηφίους και όχι για τα πολιτικά κόμματα.³¹ Κάτι τέτοιο συνεπάγεται δυσκολίες για την επιβολή του νομικού πλαισίου, καθώς τόσο τα κόμματα όσο και η Ελεγκτική Υπηρεσία, υπεύθυνη για την εποπτεία, δε διαθέτουν κοινή μεθοδολογία αναφορικά με τη διάκριση των προεκλογικών δαπανών από τις γενικές δαπάνες των πολιτικών κομμάτων.

Προκειμένου να ενισχυθεί η ισότητα ευκαιριών και η διαφάνεια της χρηματοδότησης της προεκλογικής εκστρατείας, θα μπορούσε να εξεταστεί η εισαγωγή ορίου στις δαπάνες της προεκλογικής εκστρατείας των πολιτικών κομμάτων και η παροχή κατευθυντήριων γραμμών στη διάκριση μεταξύ δαπανών προεκλογικής εκστρατείας και γενικών δαπανών των πολιτικών κομμάτων.

Το ποσό της κρατικής χρηματοδότησης ορίζεται στον ετήσιο Περί Προϋπολογισμού Νόμο.³² Το 2021, ο νόμος δεν περιλάμβανε κρατική χρηματοδότηση για σκοπούς εκλογών καθώς η εν λόγω κατηγορία ενσωματώθηκε στη γραμμή του προϋπολογισμού που προβλέπει κρατική χρηματοδότηση των λειτουργικών εξόδων των πολιτικών κομμάτων.³³ Συνεπεία αυτού, η Ελεγκτική Υπηρεσία, ο ΓΕΕ και ο Γενικός Εισαγγελέας κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα πολιτικά κόμματα δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις κρατικές επιχορηγήσεις του 2021 για την κάλυψη προεκλογικών δαπανών. Αρκετά πολιτικά κόμματα που συνάντησε η Ομάδα Εμπειρογνομόνων του ODIHR δήλωσαν ότι την πρόθεσή τους να χρησιμοποιήσουν την επιχορήγηση για τη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας. Η Ελεγκτική Υπηρεσία ανέφερε ότι οποιοσδήποτε μεταγενέστερος έλεγχος επί του θέματος θα ήταν δύσκολος, σε αντίθεση με την διεθνή ορθή πρακτική, καθώς τα πολιτικά κόμματα συνήθως συγχωνεύουν τα προεκλογικά με τα γενικά τους έξοδα στους ίδιους τραπεζικούς λογαριασμούς και είναι δύσκολο να εντοπιστεί η συγκεκριμένη χρήση των κρατικών κονδυλίων.³⁴ Το γεγονός αυτό προκάλεσε αβεβαιότητα ειδικότερα για τα μη κοινοβουλευτικά πολιτικά κόμματα και οι αρμόδιες κρατικές αρχές δεν ήταν

³⁰ Το Γενικό Σχόλιο 25 στο [Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα](#) (ICCPR) επισημαίνει ότι «Εύλογοι περιορισμοί στις δαπάνες της προεκλογικής εκστρατείας μπορούν να αιτιολογούνται όπου κρίνεται απαραίτητο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η ελεύθερη επιλογή των ψηφοφόρων δεν υπονομεύεται ή η δημοκρατική διαδικασία δεν διαστρεβλώνεται από δυσανάλογες δαπάνες για λογαριασμό ενός υποψηφίου ή κόμματος.» Βλέπε επίσης, Παράγραφο 248 των Κατευθυντήριων Γραμμών του [ODIHR και της Επιτροπής της Βενετίας αναφορικά με τον Κανονισμό Πολιτικών Κομμάτων](#) και το Άρθρο 9 της [Σύστασης τα Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης \(2003\)4](#) αναφορικά με τους κοινούς κανόνες χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και των προεκλογικών εκστρατειών κατά της διαφθοράς.

³¹ Ο νόμος ορίζει τις προεκλογικές δαπάνες ως «τις δαπάνες που διενεργούνται κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου από τον υποψήφιο ή για λογαριασμό του από τον εκλογικό του αντιπρόσωπο.»

³² Μη κοινοβουλευτικά κόμματα δικαιούνται κρατικής επιχορήγησης εφόσον υποβάλλουν σχετική αίτηση στον ΓΕΕ, συμμετέχουν στις εκλογές σε όλες τις επαρχίες διεκδικώντας τουλάχιστον 50 τοις εκατό των διαθέσιμων εδρών, και εξασφαλίσουν τουλάχιστον τρία τοις εκατό των ψήφων στις εκλογές (ή εξασφάλισαν τρία τοις εκατό στις προηγούμενες).

³³ Το 2021, ο προϋπολογισμός περιλάμβανε 6.649.451 ευρώ για τα λειτουργικά έξοδα των κοινοβουλευτικών κομμάτων και 4.531.261 ευρώ για πρόσληψη κοινοβουλευτικών βοηθών. Ο προϋπολογισμός για τις εναπομείνουσες κατηγορίες κρατικών επιχορηγήσεων για τα κοινοβουλευτικά κόμματα δεν υπερέβη τα 550.000 ευρώ.

³⁴ Δεν υφίσταται υποχρέωση για τους συμμετέχοντες να ανοίξουν ειδικό τραπεζικό λογαριασμό για τις δαπάνες που αφορούν την προεκλογική εκστρατεία. Στην Παράγραφο 247 των Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Ρύθμιση των Πολιτικών Κομμάτων του ODIHR και της Επιτροπής της Βενετίας αναφέρεται ότι «ένας τρόπος ενίσχυσης της διαφάνειας είναι... να υφίστανται διατάξεις που προϋποθέτουν ότι όλες οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές περνούν από έναν μόνον τραπεζικό λογαριασμό.»

σε θέση να επιβεβαιώσουν εάν τα μη κοινοβουλευτικά κόμματα θα λάμβαναν επιχορήγηση για το 2021.³⁵

B. ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗ

Οι υποψήφιοι πρέπει να υποβάλλουν εκθέσεις για τη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας στον ΓΕΕ εντός δύο μηνών μετά τη δημοσίευση των εκλογικών αποτελεσμάτων. Εντός 15 ημερών από την υποβολή, ο ΓΕΕ προωθεί τις εκθέσεις στον Γενικό Ελεγκτή. Τα πολιτικά κόμματα οφείλουν να υποβάλλουν εκθέσεις για τη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας εντός τριών μηνών μετά τις εκλογές αλλά δεν υπάρχει υποχρέωση δημοσιοποίησης συνεισφορών κάτω των 500 ευρώ. Οι προθεσμίες δύο και τριών μηνών για υποβολή εκθέσεων δεν συνάδουν με τη διεθνή ορθή πρακτική και προηγούμενη σύσταση του ODIHR.³⁶ Οι συμμετέχοντες οφείλουν επίσης να δημοσιεύουν τις χρηματοοικονομικές τους εκθέσεις σε παγκύπριες ημερήσιες εφημερίδες ή στην ιστοσελίδα τους αλλά η σχετική προθεσμία αφορά μόνον τους υποψηφίους και δεν επισημαίνεται για πόσο χρονικό διάστημα πρέπει να παραμένουν διαθέσιμες οι εν λόγω πληροφορίες.

Τα ΜΜΕ και διαφημιστικές εταιρείες σε υποψηφίους πρέπει να υποβάλλουν συνοπτική κατάσταση των εσόδων τους στον Γενικό Ελεγκτή έναν μήνα μετά τις εκλογές· οι εν λόγω καταστάσεις χρησιμοποιούνται για σκοπούς διασταυρούμενου ελέγχου. Η εν λόγω προϋπόθεση αναφέρεται μόνον σε υποψηφίους, αλλά όχι σε πολιτικά κόμματα. Ενώ η Ελεγκτική Υπηρεσία έχει προθεσμία ενός έτους για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων που υποβάλλουν τα πολιτικά κόμματα, δεν υφίσταται προθεσμία για την επαλήθευση των εκθέσεων των υποψηφίων, σε αντίθεση με την διεθνή ορθή πρακτική.³⁷ Σε γενικές γραμμές, οι προεκλογικές δαπάνες και ενδεχόμενες παρατυπίες δημοσιοποιούνται πολύ καιρό μετά τις εκλογές, υπονομεύοντας έτσι τη διαφάνεια της διαδικασίας και τη δυνατότητα δημοσίου ελέγχου, σε αντίθεση με τα διεθνή πρότυπα και την ορθή πρακτική.³⁸

Προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η λογοδοσία στη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο εισαγωγής ισότιμων κριτηρίων υποβολής εκθέσεων τόσο για τους υποψηφίους όσο και για τα πολιτικά κόμματα, και υποβολή ενδιάμεσων εκθέσεων πριν τις εκλογές. Θα πρέπει να θεσπιστούν σαφείς και συντομότερες προθεσμίες για υποβολή εκθέσεων, κατευθυντήριες γραμμές και μηχανισμός ελέγχου της εφαρμογής τους.

³⁵ Οι αρχές ενημέρωσαν την Ομάδα Εμπειρογνομόνων του ODIHR ότι η κατάσταση θα διευκρινιστεί μετά τις εκλογές. Η κρατική χρηματοδότηση των μη κοινοβουλευτικών κομμάτων καθορίζεται ως ποσοστό της κρατικής χρηματοδότησης για εκλογικούς σκοπούς που λαμβάνουν τα κοινοβουλευτικά κόμματα και επομένως δεν συνδέεται με την κρατική επιχορήγηση για τα λειτουργικά τους έξοδα. Βάσει των εκλογικών αποτελεσμάτων, ένα μη κοινοβουλευτικό κόμμα, Ενεργοί Πολίτες – Κίνημα Ενωμένων Κυπρίων Κυνηγών (ΚΕΚΚ), δικαιούτο δημόσιας χρηματοδότησης και υπέβαλε σχετική αίτηση στον ΓΕΕ.

³⁶ Στην Παράγραφο 200 των Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Ρύθμιση των Πολιτικών Κομμάτων συστήνεται ότι «οι εκθέσεις που αφορούν την χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας πρέπει να υποβάλλονται στις αρμόδιες αρχές εντός περιόδου που δεν υπερβαίνει τις 30 ημέρες μετά τις εκλογές».

³⁷ Η περίοδος ελέγχου μπορεί να παραταθεί εάν η Ελεγκτική Υπηρεσία χρειάζεται να ζητήσει επιρόσθετες πληροφορίες από τα πολιτικά κόμματα. Η Παράγραφος 21 των Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Ρύθμιση των Πολιτικών Κομμάτων αναφέρει ότι «Η χρονική συνέπεια είναι ένα στοιχείο ορθής διοίκησης. Οι αποφάσεις που επηρεάζουν τα δικαιώματα των πολιτικών κομμάτων θα πρέπει να λαμβάνονται το ταχύτερο δυνατό, ειδικότερα αυτές οι αποφάσεις που σχετίζονται με διαδικασίες για τις οποίες είναι σημαντικός ο χρόνος, όπως οι εκλογές».

³⁸ Το Άρθρο 7.3 της [Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς](#) προβλέπει ότι «κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να εξετάσει επίσης τη δυνατότητα υιοθέτησης κατάλληλων νομοθετικών και διοικητικών μέτρων [...] για την ενίσχυση της διαφάνειας στη χρηματοδότηση των υποψηφιοτήτων για αιρετά δημόσια αξιώματα και όπου αυτό εφαρμόζεται, για τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων.»

Γ. ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Η εποπτεία της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και της προεκλογικής εκστρατείας επιμερίζεται μεταξύ της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, του ΓΕΕ και του Γενικού Εισαγγελέα. Η Ελεγκτική Υπηρεσία, με επικεφαλής τον Γενικό Ελεγκτή, είναι υπεύθυνη για την επαλήθευση της ετήσιας χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων όπως και της χρηματοδότησης της προεκλογικής εκστρατείας των συμμετεχόντων στις εκλογές. Η νομοθεσία καθορίζει αυστηρά την εντολή της, προβλέποντας ορισμένους περιορισμούς.³⁹ Ο Γενικός Ελεγκτής δήλωσε στην Ομάδα Εμπειρογνομόνων του ODIHR ότι δε διαθέτει επαρκείς ανθρώπινους πόρους και επί του παρόντος μόνον έναν ελεγκτή πλήρους απασχόλησης υπεύθυνο για πολιτική και προεκλογική χρηματοδότηση.⁴⁰ Η εξέταση των προεκλογικών εκθέσεων εστιάζει κυρίως στα διαφημιστικά έξοδα, καθώς μπορεί να γίνει διασταύρωση των στοιχείων με τις πληροφορίες που δηλώνονται από τους παρόχους υπηρεσιών. Δε διενεργείται προληπτικός έλεγχος πιθανών ποσών που δεν έχουν δηλωθεί, και χρηματοδοτήσεις τρίτων δεν ελέγχονται αποτελεσματικά.

Ο Γενικός Ελεγκτής δεν έχει την εξουσία να ερευνήσει φερόμενες οικονομικές παρατυπίες και τις προωθεί στον ΓΕΕ, ο οποίος μπορεί να επιβάλει διοικητικές κυρώσεις και να συνεργάζεται με τον Γενικό Εισαγγελέα για την δίωξη ποινικών υποθέσεων. Οι κυρώσεις που εφαρμόζονται σε υποψηφίους είναι κυρίως ποινικές, ενώ τα πολιτικά κόμματα αντιμετωπίζουν διοικητικά πρόστιμα.⁴¹ Ο ΓΕΕ είναι αρμόδιος για τις βασικές πτυχές της επιβολής των κανονισμών για τη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας. Ωστόσο, η υπηρεσία ενημέρωσε την Ομάδα Εμπειρογνομόνων του ODIHR ότι δεν ασκεί προληπτικό έλεγχο συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και βασίζεται στις εκθέσεις που λαμβάνει από την Ελεγκτική Υπηρεσία. Κανένας φορέας δεν επαληθεύει την έγκαιρη δημοσιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων των συμμετεχόντων και των ετήσιων εκθέσεων των πολιτικών κομμάτων σε εφημερίδες ή στις ιστοσελίδες τους, μειώνοντας περαιτέρω τη διαφάνεια και τη δυνατότητα δημοσίου ελέγχου.⁴²

Προκειμένου να ενισχυθεί η λογοδοσία, θα πρέπει να παρασχεθούν επαρκείς ανθρώπινοι και χρηματοοικονομικοί πόροι στην Ελεγκτική Υπηρεσία προκειμένου να εκτελεί εγκαίρως τις σχετικές λειτουργίες. Ο ΓΕΕ θα μπορούσε να σχεδιάσει και να υλοποιήσει στρατηγική για τακτική και προληπτική εποπτεία της συμμόρφωσης των συμμετεχόντων στις εκλογές με τους κανονισμούς χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και της προεκλογικής εκστρατείας.

³⁹ Για παράδειγμα, δεν μπορεί να ελέγξει τις δαπάνες για διαδικτυακές προεκλογικές δράσεις και μπορεί μόνον να επαληθεύσει τις δαπάνες και όχι τα έσοδα των μεμονωμένων υποψηφίων.

⁴⁰ Ο αριθμός των υπεύθυνων ελεγκτών μειώθηκε προοδευτικά από τον αρχικό σύνολο των δέκα μελών προσωπικού, συμβάλλοντας στις καθυστερήσεις των διαδικασιών. Η Ελεγκτική Υπηρεσία ανέφερε ότι η επαλήθευση της ετήσιας χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων για το 2015 βρίσκεται σε εξέλιξη και οι εκθέσεις των πολιτικών κομμάτων για μεταγενέστερα έτη δεν έχουν ακόμη εξεταστεί.

⁴¹ Οι κυρώσεις περιλαμβάνουν χρηματική ποινή, φυλάκιση ή στέρηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι αναλόγως της δικαστικής απόφασης. Το 2015, εισήχθησαν διοικητικές κυρώσεις για καθυστέρηση υποβολής εκθέσεων προεκλογικών δαπανών από υποψηφίους. Μετά τις βουλευτικές εκλογές του 2016, επιβλήθηκαν δύο χρηματικές ποινές σε μεμονωμένους υποψηφίους για υπέρβαση του ορίου δαπανών και για μη υποβολή χρηματοοικονομικών εκθέσεων.

⁴² Η Ομάδα Εμπειρογνομόνων του ODIHR επεσήμανε ότι κατά τη διάρκεια της παρουσίας της στην Κύπρο οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις ορισμένων πολιτικών κομμάτων δεν ήταν διαθέσιμες στις ιστοσελίδες τους, παρά την ύπαρξη σχετικής νομοθετικής προϋπόθεσης.

X. ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ (ΜΜΕ)

A. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΜΜΕ

Το τοπίο των ΜΜΕ είναι πλουραλιστικό.⁴³ Ωστόσο, η περιορισμένη αγορά διαφήμισης επιφέρει ως αποτέλεσμα εξάρτηση των ΜΜΕ από τα πολιτικά και εταιρικά συμφέροντα των ιδιοκτητών, απολύσεις δημοσιογράφων με το αιτιολογικό της πανδημίας COVID-19, εξάρτηση των ΜΜΕ από διάφορες κρατικές επιχορηγήσεις με απειλές για συκοφαντική δυσφήμιση που συμβάλλουν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος αυτολογοκρισίας και την αποθάρρυνση της ερευνητικής δημοσιογραφίας.⁴⁴ Η τηλεόραση είναι η κύρια πηγή πολιτικής πληροφόρησης, με τους εμπορικούς τηλεοπτικούς σταθμούς *Omega*, *Antenna* και *Alpha Cyprus* να καταγράφουν τη μεγαλύτερη τηλεθέαση.

Ο δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας, το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου (ΡΙΚ), διαθέτει δύο τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας και τέσσερεις ραδιοφωνικούς σταθμούς. Κατά το χρόνο σύνταξης της παρούσας έκθεσης, το ΡΙΚ δεν είχε διορισμένο γενικό διευθυντή από τον Νοέμβριο του 2019.⁴⁵ Το 2018, το ΡΙΚ αφαιρέθηκε από την αγορά διαφήμισης, και αντ' αυτού λαμβάνει 2,5 ευρώ εκατομμύρια ετησίως ως αποζημίωση από τον κρατικό προϋπολογισμό. Ο προϋπολογισμός του ΡΙΚ προϋποθέτει την έγκριση της βουλής ετησίως μέσω μίας περίπλοκης διαδικασίας.⁴⁶ Το 2021, ο προϋπολογισμός δεν εγκρίθηκε στην πρώτη προσπάθεια, καθώς τα πολιτικά κόμματα προέβλεπαν ενστάσεις αναφορικά με τις επιδόσεις του ραδιοτηλεοπτικού φορέα και ενέτειναν την πίεση προς αυτόν. Ενόψει των ανωτέρω σε συνδυασμό με την έλλειψη αντικειμενικών κριτηρίων για την κατανομή του προϋπολογισμού ενδέχεται να υπονομεύεται η ανεξαρτησία του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα.⁴⁷

Προκειμένου να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία του δημόσιου φορέα ραδιοτηλεόρασης και να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη της ερευνητικής δημοσιογραφίας, ο προϋπολογισμός του πρέπει να συνδέεται με σαφή κριτήρια.

B. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ελευθερία της έκφρασης κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα και σε γενικές γραμμές τηρήθηκε. Οι κανονισμοί για κάλυψη της προεκλογικής εκστρατείας θεσπίζονται από τον Περί Ραδιοφωνικών

⁴³ Υπάρχουν 10 παγκύπριοι τηλεοπτικοί σταθμοί και περίπου 20 παγκύπριοι ραδιοφωνικοί σταθμοί, 6 καθημερινές παγκύπριες εφημερίδες και 22 εβδομαδιαίες. Πλήρης κατάλογος είναι προσβάσιμος [εδώ](#).

⁴⁴ Η Ένωση Συντακτών εκτιμά ότι κατά τη διάρκεια των έξι τελευταίων μηνών περίπου 70 δημοσιογράφοι έχασαν τη δουλειά τους, μόλις εξαντλήθηκε η κρατική επιχορήγηση μισθών λόγω της πανδημίας COVID-19. Επιπλέον της οικονομικής ανασφάλειας, ορισμένοι συνομιλητές θεωρούν ότι η απειλή αγωγών για λίβελλο, οι καθυστερήσεις στην εκδίκασή τους και οι σημαντικές χρηματικές αποζημιώσεις αποτελούν αποθαρρυντικούς παράγοντες για εμπεριστατωμένα ρεπορτάζ.

⁴⁵ Ο Γενικός Διευθυντής του ΡΙΚ εγκρίνεται πρώτα από το διοικητικό συμβούλιο του ΡΙΚ που περιλαμβάνει εννέα μέλη που διορίζονται από την κυβέρνηση για τριετή θητεία και μπορεί να απαλλαγεί των καθηκόντων του χωρίς συγκεκριμένο λόγο. Μετά την απόφαση του διοικητικού συμβουλίου η υποψηφιότητα υποβάλλεται στην κυβέρνηση προς έγκριση. Ένεκα των περιορισμών λόγω της πανδημίας Covid-19, το ΡΙΚ έπρεπε πρώτα να ζητήσει τη σύμφωνη γνώμη του κοινοβουλίου και περίμενε την έγκριση της κυβέρνησης προτού προκυρήξει τον διαγωνισμό.

⁴⁶ Το ΡΙΚ πρέπει να συμφωνήσει το σχέδιο του προϋπολογισμού με το Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο με την έγκριση του υπουργού υποβάλλεται στην κυβέρνηση, και περαιτέρω στη βουλή για ψήφιση.

⁴⁷ Η [σύσταση](#) του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη διακυβέρνηση των δημοσίων ΜΜΕ αναφέρει «παρόλο που αναπόφευκτα παραμένει ευθύνη του Κράτους να ορίζει τόσο τη μέθοδο όσο και το ύψος της χρηματοδότησης, είναι πάραυτα επιτακτική ανάγκη το σύστημα να είναι σχεδιασμένο ώστε... να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την άσκηση αθέμιτης δημοσιογραφικής/εκδοτικής επιρροής ή να επαπειλεί τη θεσμική αυτονομία – οποιοδήποτε από τα οποία θα υπονόμει την λειτουργική ανεξαρτησία των δημοσίων ΜΜΕ ...[...] η διαδικασία απόφασης του ύψους της χρηματοδότησης δεν θα πρέπει να είναι ικανή να παρέμβει στη δημοσιογραφική αυτονομία των δημοσίων ΜΜΕ»

και Τηλεοπτικών Οργανισμών Νόμο του 1998, τον Περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου Νόμο, και συμπληρώνονται από συστάσεις που εκδίδει η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου (ΑΡΚ), η ρυθμιστική αρχή για τα οπτικοακουστικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο της κάλυψης της προεκλογικής εκστρατείας είναι αντιφατικό και στερείται συνοχής. Ενώ ο νόμος προϋποθέτει δίκαιη και ίση μεταχείριση των υποψηφίων στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο τρεις μήνες πριν από τις βουλευτικές εκλογές, η διαδικασία εγγραφής των υποψηφίων ολοκληρώθηκε 18 ημέρες πριν την ημέρα των εκλογών, καθιστώντας αδύνατη την πρακτική εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων. Το ΡΙΚ και ιδιωτικά ΜΜΕ μπορούν να μεταδίδουν οποτεδήποτε πολιτικές διαφημίσεις επί πληρωμή, όμως 40 ημέρες πριν την ημέρα των εκλογών εφαρμόζονται χρονικά όρια και πρέπει να παρέχονται οι ίδιοι οικονομικοί όροι σε όλους τους υποψηφίους.⁴⁸ Αναγνωρίζοντας ότι οι προθεσμίες που προβλέπονται από το νόμο είναι αντιφατικές, η ΑΡΚ εξέδωσε σύσταση στους σταθμούς ότι κανόνες δίκαιης μεταχείρισης θα ισχύσουν για περίοδο 40 ημερών.

Οι προθεσμίες που ορίζει ο νόμος πρέπει να εναρμονιστούν προκειμένου να καθορίζεται συγκεκριμένη προεκλογική περίοδος για δίκαιη και ίση μεταχείριση των υποψηφίων, εφαρμογή κανονισμών πολιτικής διαφήμισης επί πληρωμή όπως και άλλων κανονιστικών ρυθμίσεων των ΜΜΕ προκειμένου να επιτραπεί κάλυψη με άρθρα συντακτών.

Η ΑΡΚ ενεργεί κατόπιν καταγγελιών ή μπορεί να κινήσει διαδικασίες έρευνας αυτεπαγγέλτως, δεν προβλέπονται όμως προθεσμίες για εξέταση των καταγγελιών ενώ κυρώσεις μπορούν να επιβληθούν μόνον μετά την ημέρα των εκλογών. Επιπλέον, η ρυθμιστική αρχή δεν έχει νομοθετική εξουσία για καταγγελίες που αφορούν την κάλυψη από το ΡΙΚ, των οποίων επιλαμβάνεται το Διοικητικό Συμβούλιο της κρατικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης. Στην πράξη, η πλειοψηφία των καταγγελιών επιλύονται χωρίς να κινηθεί επίσημη διαδικασία. Η ΑΡΚ άσκησε εποπτεία επί της δίκαιης κάλυψης και άλλων πτυχών της κάλυψης από τα ΜΜΕ, αλλά οι περιορισμένοι πόροι σε ανθρώπινο δυναμικό δεν επέτρεψαν εμπειριστατώμενη εποπτεία ή δημοσιοποίηση σχετικών εκθέσεων κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου.⁴⁹

Η δημοσίευση αποτελεσμάτων δημοσκοπήσεων απαγορεύεται την τελευταία εβδομάδα πριν την ημέρα των εκλογών, απαγόρευση την οποία ορισμένοι συνομιλητές της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του ODIHR χαρακτήρισαν παρωχημένη. Πολιτικές διαφημίσεις επί πληρωμή απαγορεύονται 55 ώρες πριν την ημέρα των εκλογών ενώ η προεκλογική εκστρατεία παύει μία ημέρα πριν τις εκλογές. Αναφέρθηκε ότι μεμονομένες εκκλήσεις μέσω SMS ή τηλεφωνημάτων στους ψηφοφόρους αποτέλεσαν ευρεία πρακτική λίγες ημέρες πριν όπως και την ημέρα των εκλογών.

Η Αρχή Ραδιο-Τηλεόρασης Κύπρου θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο ενίσχυσης του θεσμικού της πλαισίου με βελτίωση της μεθοδολογίας εποπτείας και διάθεση επιπρόσθετων πόρων.

XI. ΚΑΛΥΨΗ ΠΡΟΕΚΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Σύμφωνα με την τυποποιημένη μεθοδολογία του ODIHR, η Ομάδα Εμπειρογνομόνων του ODIHR δε διενήργησε παρακολούθηση των ΜΜΕ με συστηματικό και ολοκληρωμένο τρόπο. Οι περιορισμοί των συναθροίσεων που σχετίζονταν με την πανδημία COVID-19 μετακίνησαν το μεγαλύτερο μέρος της προεκλογικής εκστρατείας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα ΜΜΕ.

⁴⁸ Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου διατίθεται συνολικός χρόνος έως 100 λεπτά σε κάθε πολιτικό κόμμα σε όλους τους τηλεοπτικούς σταθμούς και 60 λεπτά σε όλους τους ραδιοφωνικούς σταθμούς. Συνολικός χρόνος έως 30 λεπτά διατίθεται σε κάθε ανεξάρτητο υποψήφιο σε όλους τους τηλεοπτικούς σταθμούς και 12 λεπτά σε όλους τους ραδιοφωνικούς σταθμούς.

⁴⁹ Η ΑΡΚ ενημέρωσε την Ομάδα Εμπειρογνομόνων του ODIHR ότι δε διαθέτει μεθοδολογία αξιολόγησης της δίκαιης κάλυψης από τα ΜΜΕ και μέτρησης της αναλογικής κατανομής του συνολικού χρόνου μετάδοσης.

Οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί ανέπτυξαν διάφορες μορφές συζητήσεων και μαγνητοσκοπήσαν σύντομες δηλώσεις υποψηφίων, λαμβάνοντας υπόψη τη νομική τους δέσμευση να παρέχουν χρόνο σε όλους τους υποψηφίους. Το ποσοστό της κάλυψης βασίζεται στα αποτελέσματα των προηγούμενων βουλευτικών εκλογών, αλλά επίσης περιλάμβανε μικρά και νέα πολιτικά κόμματα. Ωστόσο, λόγω του μεγάλου αριθμού συμμετεχόντων, των αυστηρών προϋποθέσεων διανομής του χρόνου κάλυψης μεταξύ των και της ανάγκης να συμφωνηθεί ο κώδικας κάλυψης με τα πολιτικά κόμματα, η πραγματική πολιτική συζήτηση ήταν περιορισμένη, αλλά οι ψηφοφόροι είχαν επαρκή πληροφόρηση προκειμένου να ενημερωθούν για τις θέσεις των υποψηφίων.

Ενώ η αρνητική διαφήμιση απαγορεύεται στα παραδοσιακά ΜΜΕ, η απουσία νομοθετικής ρύθμισης και αποτελεσματικής δημόσιας εποπτείας στις διαδικτυακές πλατφόρμες δημιούργησε έφορο κλίμα αρνητικής διαφήμισης, προσωπικών αντιπαράθεσεων μεταξύ υποψηφίων και εκστρατείες ανώνυμης παραπληροφόρησης.⁵⁰ Την 21^η Μαΐου, όλοι οι λογαριασμοί των υποψηφίων του ΕΛΑΜ ανεστάλησαν από το Facebook και το Instagram, με αυτόματες απαντήσεις ότι αναρτήσεις είχαν περιεχόμενο που παραβίαζε τα πρότυπα της κοινότητας. Το κόμμα διαμαρτυρήθηκε ότι η απαγόρευση παραβιάζει την ελευθερία της έκφρασης και τη δυνατότητα επικοινωνίας με τους ψηφοφόρους. Παράλληλα το ΕΛΑΜ δε χρησιμοποίησε το σύνολο του χρόνου που παραχωρήθηκε για τους εκπροσώπους του στις τηλεοπτικές αναμετρήσεις του ΡΙΚ.

Ορισμένοι ιδιωτικοί ραδιοτηλεοπτικοί φορείς επιχείρησαν συνειδητά να διαθέσουν πιο επιφανή κάλυψη σε γυναίκες υποψήφιες. Ο σταθμός του *Antenna* επέμεινε τα πολιτικά κόμματα να συμπεριλάβουν γυναίκες υποψηφίους σε τουλάχιστον μία από τις αναμετρήσεις σε ηγετικό επίπεδο, ενώ ο *Omega* εξέπεμψε πρόγραμμα συζήτησης με πάνελ που περιλάμβανε αποκλειστικά γυναίκες υποψήφιες. Για πρώτη φορά, η ΑΡΚ επέτρεψε την αναλογική κάλυψη που δόθηκε σε γυναίκες υποψήφιες, δεν επισημάνθηκε όμως στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς η νομοθετική τους δέσμευση για ισότιμη μεταχείριση των δύο φύλων στα προεκλογικά τους προγράμματα.

XII. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Οι ακόλουθες συστάσεις, όπως εμπεριέχονται στο κείμενο, προτείνονται με στόχο να βελτιώσουν τη διενέργεια των εκλογών στην Κύπρο και να ενισχύσουν τις προσπάθειες να εναρμονιστούν πλήρως με τις δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ και άλλες διεθνείς υποχρεώσεις και πρότυπα για τις δημοκρατικές εκλογές. Οι συστάσεις αυτές θα πρέπει να ληφθούν υπόψη σε συνδυασμό με προηγούμενες συστάσεις του ODIHR που δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί.⁵¹ Το γραφείο του ODIHR είναι πρόθυμο να συνδράμει τις αρχές της Κύπρου, για να βελτιώσουν περαιτέρω την εκλογική διαδικασία και να υλοποιήσουν τις συστάσεις που εμπεριέχονται τόσο στην παρούσα όσο και σε προηγούμενες εκθέσεις του.

1. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο συνολικής επανεξέτασης του εκλογικού νομικού πλαισίου, εγκαίρως πριν τις επόμενες εκλογές προκειμένου να εναρμονιστούν, να διευκρινιστούν και να επικαιροποιηθούν οι σχετικοί νόμοι. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημοσιοποίησης των γνωμοδοτήσεων του Γενικού Εισαγγελέα που άπτονται των εκλογών.

⁵⁰ Ο νόμος ορίζει την αρνητική διαφήμιση ως «οποιαδήποτε ανακοίνωση ή μήνυμα κάθε μορφής που μεταδίδεται έναντι πληρωμής ή ανάλογο ανταλλάγματος και που στοχεύει στην ατεκμηρίωτη δυσμενή προβολή αντιπάλου ή κόμματος.»

⁵¹ Με την παράγραφο 25 του [Εγγράφου της Κωνσταντινούπολης του ΟΑΣΕ του 1999](#), τα κράτη μέλη του ΟΑΣΕ δεσμεύτηκαν «να ενεργούν άμεσα βάσει της αξιολόγησης και των συστάσεων του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων». Η ομάδα εμπειρογνομόνων του ODIHR αξιολόγησε την υλοποίηση των προηγούμενων συστάσεων ως εξής: οι συστάσεις στην τελική έκθεση για τις προεδρικές εκλογές του 2018 δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί. Βλέπε επίσης τη βάση Δεδομένων Συστάσεων για τις Εκλογές του ODIHR [ODIHR Electoral Recommendations Database](#).

2. Θα πρέπει να εξεταστεί η τροποποίηση της νομοθεσίας προκειμένου να προβλέπεται ρητά η παρουσία εγχώριων και διεθνών παρατηρητών.
3. Οι Αρχές θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για ένα ευνοϊκό και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλον και να διευκολυνθεί περαιτέρω η πρόσβαση των ατόμων με κάθε είδους αναπηρίες στην εκλογική διαδικασία.
4. Εφόσον διατηρηθεί το σύστημα ενεργητικής εγγραφής, προκειμένου να διευκολυνθεί η εγγραφή εκλογέων, συστήνεται να δίδεται στους εκλογείς δυνατότητα ηλεκτρονικής εγγραφής.
5. Προκειμένου να ενισχυθεί η ισότητα ευκαιριών και η διαφάνεια της χρηματοδότησης της προεκλογικής εκστρατείας, θα μπορούσε να εξεταστεί η εισαγωγή ορίου στις δαπάνες της προεκλογικής εκστρατείας των πολιτικών κομμάτων και η παροχή κατευθυντήριων γραμμών στη διάκριση μεταξύ δαπανών προεκλογικής εκστρατείας και γενικών δαπανών των πολιτικών κομμάτων.
6. Προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η λογοδοσία στη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο εισαγωγής ισότιμων κριτηρίων υποβολής εκθέσεων τόσο για τους υποψηφίους όσο και για τα πολιτικά κόμματα, και υποβολή ενδιάμεσων εκθέσεων πριν τις εκλογές. Θα πρέπει να θεσπιστούν σαφείς και συντομότερες προθεσμίες για υποβολή εκθέσεων, κατευθυντήριες γραμμές και μηχανισμός ελέγχου της εφαρμογής τους.
7. Προκειμένου να ενισχυθεί η λογοδοσία, θα πρέπει να παρασχεθούν επαρκείς ανθρωπίνι και χρηματοοικονομικοί πόροι στην Ελεγκτική Υπηρεσία προκειμένου να εκτελεί εγκαίρως τις σχετικές λειτουργίες. Ο ΓΕΕ θα μπορούσε να σχεδιάσει και να υλοποιήσει στρατηγική για τακτική και προληπτική εποπτεία της συμμόρφωσης των συμμετεχόντων στις εκλογές με τους κανονισμούς χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και της προεκλογικής εκστρατείας.
8. Προκειμένου να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία του δημόσιου φορέα ραδιοτηλεόρασης και να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη της ερευνητικής δημοσιογραφίας, ο προϋπολογισμός του πρέπει να συνδέεται με σαφή κριτήρια.
9. Οι προθεσμίες που ορίζει ο νόμος πρέπει να εναρμονιστούν προκειμένου να καθορίζεται συγκεκριμένη προεκλογική περίοδος για δίκαιη και ίση μεταχείριση των υποψηφίων, εφαρμογή κανονισμών πολιτικής διαφήμισης επί πληρωμή όπως και άλλων κανονιστικών ρυθμίσεων των ΜΜΕ προκειμένου να επιτραπεί κάλυψη με άρθρα συντακτών.
10. Η Αρχή Ραδιο-Τηλεόρασης Κύπρου θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο ενίσχυσης του θεσμικού της πλαισίου με βελτίωση της μεθοδολογίας εποπτείας και διάθεση επιπρόσθετων πόρων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΛΟΓΩΝ

Επίσημα Στοιχεία που δημοσιοποιήθηκαν από τον Έφορο Εκλογών	Σύνολο
Συνολικός αριθμός εγγεγραμμένων ψηφοφόρων στους εκλογικούς καταλόγους	557.836
Σύνολο ψηφισάντων	366.608
Σύνολο άκυρων ψηφοδελτίων	6.826
Ποσοστό άκυρων ψηφοδελτίων	1,86 τοις εκατό
Σύνολο λευκών ψηφοδελτίων	2.070
Ποσοστό λευκών ψηφοδελτίων	0,56 τοις εκατό
Σύνολο έγκυρων ψήφων	357.712
Ποσοστό Προσέλευσης στις Κάλπες	65,72 τοις εκατό

Υποψήφιος	Συνολικός αριθμός Ψήφων	Ποσοστό Ψήφων	Αριθμός Εδρών
Δημοκρατικός Συναγερμός (ΔΗΣΥ)	99,328	27,77	17
Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ)	79,913	22,34	15
Δημοκρατικό Κόμμα (ΔΗΚΟ)	40,395	11,29	9
Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο (Ε.ΛΑ.Μ)	24,255	6,78	4
Κίνημα Σοσιαλδημοκρατών (ΕΔΕΚ)	24,022	6,72	4
Δημοκρατική Παράταξη (ΔΗΠΑ)	21,832	6,10	4
Κίνημα Οικολόγων – Συνεργασία Πολιτών	15,762	4,41	3
Ενεργοί Πολίτες – Κίνημα ΕΝ. ΚΥΠ. Κυνηγών	11,712	3,27	0
Αλλαγή Γενιάς	10,095	2,82	0
Αλληλεγγύη	8,254	2,31	0
Αμμόχωστος για την Κύπρο	5,596	1,56	0
Αφύπνηση -2020-	4,839	1,35	0
Πνοή Λαού	4,585	1,28	0
Κόμμα για τα Ζώα Κύπρου	3,593	1	0
Πουργουρίδης Ευάγγελος (Ανεξάρτητος)	1,571	0,44	0

Χρίστου Ανδρέας (Ανεξάρτητος)	1,078	0,30	0
Πατριωτικός Συνασπισμός	376	0,11	0
Θεμιστοκλέους Αβραάμ (Ανεξάρτητος)	246	0,07	0
Χριστοδούλου Χριστόδουλος (Ανεξάρτητος)	105	0,03	0
Μανδραπήττας Χρύσανθος (Ανεξάρτητος)	74	0,02	0
Σπαρός Φοίβος (Ανεξάρτητος)	42	0,01	0
Χρυσάνθου Σπύρος (Ανεξάρτητος)	39	0,01	0

Πηγή: [Υπουργείο Εσωτερικών](#) της Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ (ODIHR)

Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) είναι το κύριο όργανο του ΟΑΣΕ που βοηθάει τα κράτη μέλη «να διασφαλίζουν τον πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, την τήρηση του κράτους δικαίου, την προώθηση των αρχών της δημοκρατίας και (...) να οικοδομούν, ενδυναμώνουν και προστατεύουν τους δημοκρατικούς θεσμούς, όπως επίσης να προωθούν την ανεκτικότητα σε όλη την κοινωνία» (Εγγραφο της Διάσκεψης κορυφής του Ελσίνκι του 1992). Αυτή είναι η αναφερόμενη ως η ανθρώπινη διάσταση του ΟΑΣΕ.

Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που έχει την έδρα του στη Βαρσοβία (Πολωνία) δημιουργήθηκε αρχικά ως Γραφείο για τις Ελεύθερες Εκλογές στη Διάσκεψη Κορυφής του Παρισιού το 1990 και ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Μάιο του 1991. Ένα χρόνο αργότερα, άλλαξε η επωνυμία του, ώστε να αντικατοπτρίζει τη διευρυμένη εντολή του που περιλαμβάνει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον εκδημοκρατισμό. Σήμερα απασχολεί πάνω από 150 άτομα.

Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι ο κύριος φορέας στον τομέα της **εκλογικής παρατήρησης** στην Ευρώπη. Κάθε χρόνο συντονίζει και οργανώνει την αποστολή χιλιάδων παρατηρητών προκειμένου να αξιολογήσουν κατά πόσον οι εκλογές στην περιοχή του ΟΑΣΕ διεξάγονται σύμφωνα με τις δεσμεύσεις του, άλλες διεθνείς υποχρεώσεις και πρότυπα για τις δημοκρατικές εκλογές και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Η πρωτότυπη μεθοδολογία του προσφέρει ενδελεχή εικόνα της εκλογικής διαδικασίας στο σύνολό της. Μέσω προγραμμάτων παροχής τεχνικής βοήθειας, το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συνδράμει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν το εκλογικό τους πλαίσιο.

Οι δραστηριότητες **εκδημοκρατισμού** του Γραφείου περιλαμβάνουν: το κράτος δικαίου, τη νομοθετική στήριξη, τη δημοκρατική διακυβέρνηση, τη μετανάστευση και την ελευθερία κυκλοφορίας και την ισότητα φύλων. Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ υλοποιεί ετησίως στοχευμένα προγράμματα παροχής τεχνικής βοήθειας, επιδιώκοντας την ανάπτυξη δημοκρατικών δομών.

Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επίσης συνδράμει ώστε τα κράτη μέλη να πληρούν τις υποχρεώσεις τους ώστε να προωθούν και να προστατεύουν τα **ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες**, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ που αφορούν στην ανθρώπινη διάστασή του. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω συνεργιών με διάφορους εταίρους, προκειμένου να προωθείται η συνεργασία, να ενισχύονται οι ικανότητες και να παρέχεται τεχνογνωσία σε θεματικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, της ενίσχυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων που έχουν πέσει θύματα εμπορίας, της εκπαίδευσης και κατάρτισης στα ανθρώπινα δικαιώματα, της παρακολούθησης και αναφοράς της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ασφάλειας των γυναικών.

Στο πλαίσιο της **ανεκτικότητας** και των **μη διακρίσεων**, το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρέχει στήριξη στα συμμετέχοντα κράτη, ενδυναμώνοντας την απόκρισή τους σε εγκλήματα μίσους και περιστατικά ρατσισμού, ξενοφοβίας, αντισημιτισμού και άλλες μορφές μισαλλοδοξίας. Οι δραστηριότητες του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που σχετίζονται με την ανεκτικότητα και την αμεροληψία επικεντρώνονται στους ακόλουθους τομείς: νομοθεσία, εκπαίδευση των φορέων επιβολής του νόμου, παρακολούθηση, αναφορά και εν συνεχεία παρακολούθηση των αποκρίσεων στα εγκλήματα μίσους και στα σχετικά περιστατικά, όπως και εκπαιδευτικές δράσεις που στοχεύουν στην προώθηση της ανεκτικότητας, του σεβασμού και της αμοιβαίας κατανόησης.

Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες στα κράτη μέλη σχετικά με τις πολιτικές τους για τους **Ρομά** και τους **Σίντι**. Προωθεί την ανάπτυξη ικανοτήτων και τη δικτύωση μεταξύ των κοινοτήτων Ρομά και Σίντι και ενθαρρύνει τη συμμετοχή εκπροσώπων Ρομά και Σίντι σε όργανα λήψης αποφάσεων.

Όλες οι δραστηριότητες του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων πραγματοποιούνται σε στενό συντονισμό και συνεργασία με τα κράτη μέλη του ΟΑΣΕ, τα όργανα του ΟΑΣΕ και τις ομάδες επιτόπιων δραστηριοτήτων, όπως επίσης και με άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του ODIHR (www.osce.org/odihr).